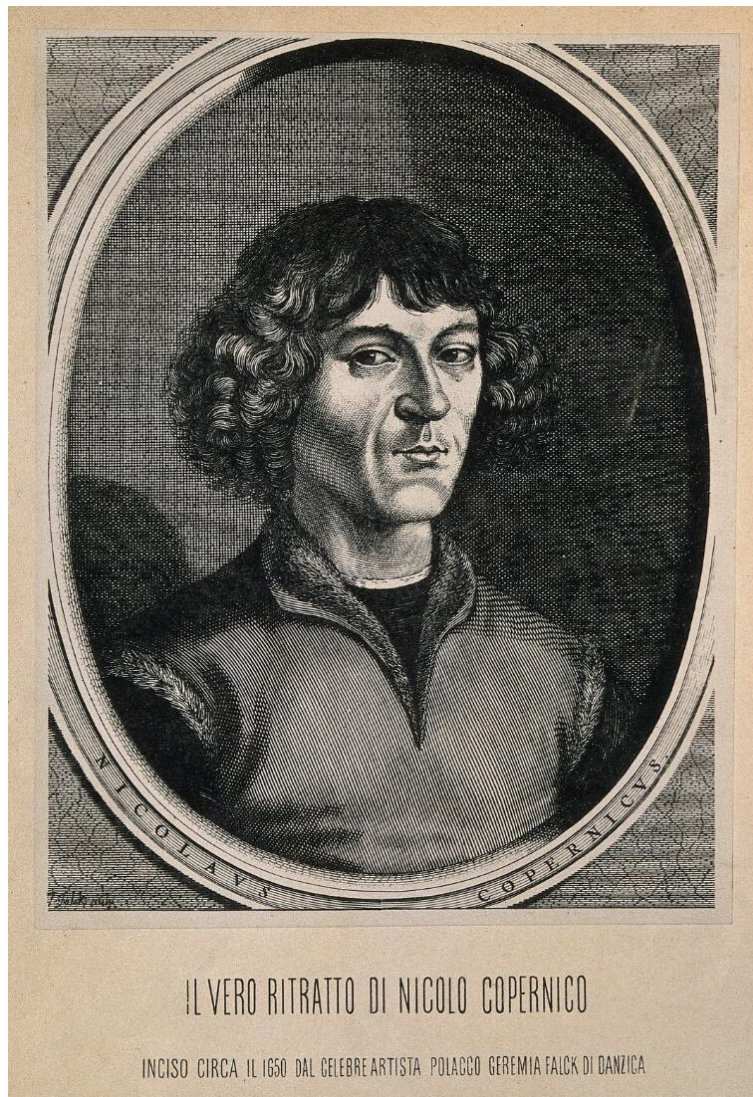




NEWSLETTER 1/2023

MIKOŁAJ KOPERNIK - wstęp	2
Mikołaj Kopernik w Lidzbarku Warmińskim	3
Mikołaj Kopernik w Olsztynie	5
Mikołaj Kopernik w Fromborku	8

MIKOŁAJ KOPERNIK - wstęp



Kopernik urodził się w 1473 roku w Toruniu. Kiedy miał 10 lat zmarł jego ojciec. Wtedy nim i jego bratem Andrzejem zaopiekował się jego wuj, późniejszy biskup warmiński Łukasz Watzenrode. Wuj wysłał braci na studia do Krakowa, gdzie Mikołaj zainteresował się astronomią. Potem studiował we Włoszech prawo kanoniczne i medycynę. Właśnie tam Kopernik sformułował podstawy swojej heliocentrycznej teorii, której zarys był już gotowy zanim wrócił na Warmię. Kopernik był kanonikiem warmińskim, tj. członkiem kapituły warmińskiej. Całe swoje dorosłe życie, czyli 40 lat spędził na Warmii. Jako kanonik warmiński pełnił różne funkcje i tutaj na Warmii, we Fromborku, zmarł w 1543 roku w wieku 70 lat.

W 2023 roku obchodzimy 2 rocznice: 550 rocznicę urodzin i 480 rocznicę śmierci Mikołaja Kopernika.

Mikołaj Kopernik w Lidzbarku Warmińskim



arch. Pracownia Wydawnicza ELSET

Po studiach, jesienią 1503 r. Mikołaj Kopernik wrócił na Warmię, do Lidzbarka Warmińskiego, gdzie rezydował jego wuj biskup warmiński. W kolejnych latach Kopernik towarzyszył wujowi w licznych podróżach i w dyplomatycznych misjach do króla i Wielkiego Mistrza Krzyżackiego. Wtedy Kopernik spisał ostateczną wersję swojego *Commentary on the hypotheses on the celestial movements* (Komentarzyk o hipotezach ruchów niebieskich), który obejmował pierwszy zarys jego teorii. Rękopis wędrował później po świecie w odpisach, stanowiąc zapowiedź dzieła „O obrotach”. Planując odejście z dworu biskupiego w Lidzbarku Mikołaj znalazł szczególny sposób by udobruchać wuja. Przetłumaczył z greki na łacinę „Listy obyczajowe, sielskie i miłosne” moralizatora z VI wieku Teofilakta Symokatty. Tekst poprzedzony został wzniosłą dedykacją, poświęconą biskupowi. Od 1510 roku spotykamy Mikołaja już w gronie kanoników fromborskich. Gdy w 1512 roku, w drodze z Krakowa, wuj umierał w Toruniu, nie było przy nim siostrzeńca.

Zabytki związane z Kopernikiem w Lidzbarku Warmińskim

W Lidzbarku znajduje się *zamek biskupów warmińskich z XIV w.* (centrum ich świeckiej i kościelnej władzy). Cztery skrzydła otaczają wewnętrzny, czworoboczny dziedziniec z piętrowymi arkadowymi krużgankami - perła

architektoniczna światowej klasy. Na zamku w Lidzbarku Warmińskim mieszkał Mikołaj Kopernik. Na przedzamczu znajduje się luksusowy hotel czterogwiazdkowy.

www.lidzbark.muzeum.olsztyn.pl/

www.hotelkrasicki.pl/

Mikołaj Kopernik w Olsztynie



arch. Urząd Miasta Olsztyn, Marcin Kierul

Kopernik był administratorem w Olsztynie w latach 1516-1521. Do obowiązków administratora należało zarządzanie dobrami kapituły katedralnej w komornictwach olsztyńskim i melzackim (pieniężnym). Administrator na tych terenach zarządzał ziemią, pełnił władzę sądową oraz odpowiadał za sprawy podatkowe. Doskonałym śladem takiej działalności są „Lokacje łąnów opuszczonych” – dokument poświadczający obejmowanie ziemi należącej do kapituły przez dzierżawiących ją chłopów. Czas spędzony w Olsztynie Kopernik poświęcił na obowiązki administracyjne, inwentaryzację archiwum kapituły, a także pierwszą redakcję traktatu monetarnego, który zaowocował sformułowaniem prawa, że „gorszy pieniądz wypiera z obiegu ten lepszy”. Także tu, w murach olsztyńskiego zamku, spisał tekst pierwszej księgi „De revolutionibus...” – dzieła swego życia, które „wstrzymało Słońce i pchnęło z posad Ziemię”. Na olsztyńskim zamku zachowała się wykonana przez Kopernika tablica astronomiczna. Służyła do określenia równonocy wiosennej, która była potrzebna do reformy kalendarza. Pomimo faktu, że Mikołaj Kopernik ustalił równonoc na tablicy w Olsztynie, reforma kalendarza nie została przeprowadzona od razu. W Polsce przeprowadzono ją po śmierci Mikołaja Kopernika w 1582 r. Reformę przeprowadził papież Grzegorz XIII, dlatego nastąpiła zmiana kalendarza z juliańskiego na gregoriański. Mikołaj

Kopernik znany jest jako obrońca zamku olsztyńskiego i miasta przed Krzyżakami w czasie ostatniej wojny polsko-krzyżackiej.

Zabytki związane z Kopernikiem w Olsztynie

Zamek Kapituły Warmińskiej jest gotycką budowlą obronną, z XVIII-wiecznym skrzydłem barokowym. Był siedzibą urzędnika kapitulnego kanonika-administradora. W latach 1516-1519 i 1520-1521 godność tę pełnił Mikołaj Kopernik. Na zamku zachował się jedyny na całym świecie oryginalny instrument obserwacyjny Kopernika – tablica astronomiczna do wyznaczania momentu równonocy wiosennej. Na dziedzińcu stoi jeden z symboli Olsztyna – Baba Pruska. W budowli znajduje się obecnie muzeum.

www.muzeum.olsztyn.pl/1031,Zamek-Kapituły-Warminskiej.html

Planetarium otwarte zostało w 1973 roku w 500 rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika. Autorem projektu był olsztyński architekt Lodomir Gosławski. W planetarium wyświetlane są astronomiczne projekcje zarówno dydaktyczne, jak i rozrywkowe.

www.planetarium.olsztyn.pl/

Ławeczka z Kopernikiem na Starym Mieście

Zaopatrzonej w ławeczkę pomnik odsłonięto w 2003 r., z okazji 650-lecia miasta i 530. urodzin Kopernika. Rzeźba, której autorką jest Urszula Szmyt, przedstawia zapatrzonego w niebo astronoma, dzierżącego w jednej dłoni astrolabium, a w drugiej – zwój pergaminu.

Popiersie Mikołaja Kopernika w Olsztynie

Decyzję o budowie pomnika podjęła Rada Miejska Olsztyna 15 września 1913 roku. Oficjalnie podawano, że pomysłodawcą tego przedsięwzięcia był cesarz Wilhelm II, który prawdopodobnie przeznaczył na ten cel 10 tys. marek.

Autorem pracy był berliński rzeźbiarz Johannes Goetz. Popiersie wykonane w brązie ustawiono na kamiennym cokole. Umieszczony na nim napis w polskim tłumaczeniu brzmiał:

Mikołaj Kopernika, administrator na zamku olsztyńskim 1516-1519, 1520-1521.

Po wojnie popiersie wraz z cokołem trafiło w nowe miejsce. Zmieniono też wówczas napis na cokole, który głosi obecnie:

Obrońcy grodu olsztyńskiego przed najeźdźcą krzyżackim. Wielkiemu Polakowi Mikołajowi Kopernikowi wdzięczni rodacy.

Mikołaj Kopernik w Fromborku



Urząd Miasta i Gminy we Fromborku

We Fromborku Mikołaj Kopernik spędził blisko 30 lat. Prawdziwe życie kanonika rozpoczął Kopernik dopiero w 1510 roku, po opuszczeniu Lidzbarka Warmińskiego i wuja. Miał wówczas prawie 40 lat. Pod koniec 1521 roku wrócił na stałe nad Zalew Wiślany i pozostał tu do końca życia, czyli do roku 1543 (nie licząc kilku wyjazdów). Mówi się, że skończył pisać swoje dzieło „O obrotach sfer niebieskich” ok. 1530 roku, lecz nie zamierzał wydawać go drukiem. Swoje opory przed skierowaniem gotowego dzieła do druku tłumaczył je „lękiem przed szyderstwem”. W trakcie pobytu we Fromborku aktywnie uczestniczył w życiu kapituły. 9 lat później, w 1539 roku odwiedził go Jerzy Joachim Retyk, słynny profesor z Uniwersytetu w Wittenberdze. Niektórzy badacze sądzą, że bez wizyty Retyka, poznanie teorii heliocentrycznej odwlekłoby się o całe stulecie – pisał austriacki uczony Karl Heinz Burmeister w swojej książce o tym wittenberskim matematyku. Młodzieniec natchnął starca odwagą. Po przeszło dwuletnim pobycie w Prusach wracał do Norymbergii, zabierając ze sobą rękopis, by oddać go do druku. Dzieło wydrukowano przed 21 III 1543 r. Ciężko chory Kopernik prawdopodobnie nie był już w stanie przeczytać książki, ponieważ na początku grudnia 1542 r. doznał udaru mózgu i paraliżu boku. Zmarł w V 1543 r. i pochowany został w katedrze fromborskiej. Czy dzieło dotarło na Warmię przed śmiercią astronoma? Nie wiemy. Legenda mówi że tak, ale Kopernik nawet gdyby ono leżało na jego łóżku, nie byłby w stanie go już czytać

Zabytki związane z Kopernikiem we Fromborku

We Fromborku największą atrakcją są *zabudowania wzgórza katedralnego*. Katedrę wybudowano w latach 1329 – 1388. W drugiej połowie XIV w. i w XV wieku otoczono ją murem z bramami, wieżami obronnymi i mostami zwodzonymi. W ten sposób powstała obronna twierdza. Od roku 1992 jest to katedra archidiecezji warmińskiej. Kopernik był kanonikiem i długo mieszkał

we Fromborku. Tam też został pochowany. Miejsce jego pochówku było do niedawna nieznane. W trakcie wykopalisk w katedrze w 2005 roku znaleziono jego czaszkę i kości. 22 maja 2010 odbył się jego uroczysty pochówek w katedrze.

www.frombork.art.pl/pl/wzgorze-katedralne/

Kanonia pod wezwaniem św. Stanisława Kostki we Fromborku – zabytkowa kanonia położona we Fromborku, przy ulicy Krasickiego 2. Budynek ten został wzniesiony w 1565 roku. W tym miejscu istniała kanonia już w roku 1439. W latach 1510 -1543 należała do Mikołaja Kopernika. Z tego czasu zachowały się jedynie części piwnic. Później był wielokrotnie przebudowywany. W ogrodzie kanonii znajdowało się niegdyś pavementum, z którego Mikołaj Kopernik dokonywał obserwacji nieba. Budynek należał do Mikołaja Kopernika, nabył go bo spełniał jego warunki związane z obserwacjami astronomicznymi.

Wieża Kopernika – północno-zachodnia, najstarszy element fortyfikacji Wzgórza Katedralnego. Wieżę zbudowano przed 1400 r., wyższe kondygnacje były wielokrotnie przebudowywane w XV – XVIII w. Budowla została spalona w 1945 r., prace nad rekonstrukcją zakończono w 1965 r. Wieża była własnością Mikołaja Kopernika w latach 1504-1543. Według statutów powinien mieć dom wewnątrz murów. Żaden dom na dziedzińcu nie odpowiadał jego potrzebom astronomicznym, a każdy kosztował dużo. Kupił więc za małą kwotę tę wieżę obronną i w ten sposób uczynił zadość statutom.

Pomnik Mikołaja Kopernika we Fromborku – pomnik znajdujący się u stóp Wzgórza Katedralnego we Fromborku, przedstawiający Mikołaja Kopernika postawiony został w roku 1973, w 500 rocznicę urodzin wielkiego astronoma.

Ławeczka Mikołaja Kopernika we Fromborku - Mikołaj Kopernik siedzi na fromborskim Rynku Miejskim na ławeczce symbolizującej planetę Ziemię, a sama ławeczka stoi na jednej z linii przypominających orbity. Nasz słynny polski astronom twarzą zwrócony jest w stronę Wzgórza Katedralnego we Fromborku. Pomnik odlany został z brązu i umieszczony na centralnym placu miasta w ramach rewitalizacji rynku w 2015 roku. Na tablicy u stóp astronoma pod imieniem, nazwiskiem i latami życia umieszczono cytaty z jego dzieła „De revolutionibus orbium coelestium” (O obrotach sfer niebieskich).